

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

โรงเรียนเป็นหน่วยสังคมหน่วยหนึ่งที่ทำหน้าที่ให้การศึกษาอบรมแก่เด็ก เพื่อให้เป็นสมาชิกที่ดีและมีคุณภาพ โรงเรียนตั้งขึ้นโดยอาศัยความร่วมมือของบุคคลหลายฝ่ายซึ่งมีความต้องการและวัตถุประสงค์ร่วมกันที่จะใช้เป็นองค์การในการให้บริการทางการศึกษาแก่ประชาชน ด้วยเหตุนี้ภารกิจที่สำคัญของโรงเรียนจะประกอบด้วย ภารกิจสามประการคือ ประการแรกทำการสอนนักเรียนที่เรียนในระบบโรงเรียน ประการที่สอง ทำหน้าที่ให้การศึกษาออกโรงเรียนแก่ผู้ที่พลาดโอกาสทางการศึกษา หรือผู้ที่ต้องการวิชาความรู้บางอย่างเพิ่มเติม และประการที่สาม ให้บริการแก่ ชุมชนซึ่งโรงเรียนนั้นตั้งอยู่ (ก๊อ สวัสดิ์พาณิชย์, 2522)

จากภารกิจดังกล่าวจะเห็นว่า โรงเรียนมีหน้าที่ให้การศึกษาเพื่อตอบสนอง ความต้องการของชุมชน ดังนั้นโรงเรียนจึงควรร่วมมือกับชุมชนในการจัดการศึกษา โดยให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานของโรงเรียนและรับผิดชอบให้การสนับสนุนช่วยเหลือโรงเรียนในด้านต่าง ๆ ตามสมควร การให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นสิ่งที่รัฐให้ความสำคัญตลอดมา ดังจะเห็นได้จากแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 ข้อ 42 ได้ระบุไว้ว่า "สนับสนุนให้มีการสรรหาผู้ปกครอง และตัวแทนประชาชนทั่วไปเข้าร่วมบริหารการศึกษาในท้องถิ่น โดยได้รับการแต่งตั้ง เป็นกรรมการในองค์คณะบุคคลเพื่อดูแล ควบคุมนโยบายการบริหารการศึกษาในระดับต่ำกว่าอุดมศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายการศึกษาของชาติและความต้องการอันจำเป็นของท้องถิ่น" ในขณะที่เดียวกันโรงเรียนก็ควรมีบทบาทในการอำนวยความสะดวกต่อชุมชน เช่นกันซึ่งในเรื่องนี้รัฐก็ได้ให้ความสำคัญ ดังจะเห็นได้จากแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530 - 2534) ได้กล่าวถึงการส่งเสริมการบริการทาง วิชาการแก่ชุมชน คือ ข้อแรกให้สถานศึกษาเร่งขยายบริการทางวิชาการในรูปแบบ ต่าง ๆ แก่ชุมชนให้มากขึ้น ข้อที่สอง ให้สถานศึกษามีบทบาทในการช่วยพัฒนาชุมชน

และทำหน้าที่เป็นศูนย์บริการทางวิชาการทางด้านอาชีพ ศิลปวัฒนธรรม นันทนาการ และข่าวสารแก่ชุมชน

ดังนั้น กรมสามัญศึกษาจึงได้มีประกาศเรื่อง ทิศทางการจัดการศึกษา ของกรมสามัญศึกษา ข้อ 3 ว่า กรมสามัญศึกษาเชื่อว่าโรงเรียนที่ตัดต้องไม่แปลกแยก จากชุมชน ฉะนั้นโรงเรียนจึงต้องมีส่วนร่วมในการพัฒนา ร่วมคิดและ/หรือร่วมแก้ปัญหา ของชุมชนด้วยและโรงเรียนควรจะใช้ทรัพยากรของชุมชน การเรียนการสอนในหลาย เรื่องควรใช้ชุมชนเป็นห้องเรียน และในหลายกรณีควรเชิญผู้รู้ในเรื่องต่าง ๆ ของ ชุมชนให้ความรู้แก่นักเรียนและร่วมในการพัฒนาการเรียนการสอนของโรงเรียนด้วย (กรมสามัญศึกษา, 2531)

ในการจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าว กรมสามัญศึกษาได้กำหนด ขอบข่ายหน้าที่ความรับผิดชอบไว้ 6 งาน คือ

1. การบริหารงานวิชาการ
2. การบริหารงานธุรการ
3. การบริหารงานปกครอง
4. การบริหารงานบริการ
5. การบริหารงานโรงเรียนกับชุมชน
6. การบริหารงานทั่วไป

จากขอบข่ายงานข้างต้นจะเห็นว่า งานโรงเรียนกับชุมชนเป็นงานสำคัญ ประการหนึ่งที่จะทำให้การบริหารโรงเรียนบรรลุจุดมุ่งหมาย ซึ่งในการประเมิน โรงเรียนดีเด่น กรมสามัญศึกษาก็ได้ระบุให้งานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับ ชุมชนหรือประชาชนเป็นเกณฑ์สำคัญประการหนึ่งในการประเมิน และเนื่องจากการ บริหารโรงเรียนจะสำเร็จได้ส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับกระบวนการบริหารซึ่งจะสนับสนุนให้ กระบวนการเรียนการสอนดำเนินไปอย่างได้ผล ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษากระบวนการบริหาร ของโรงเรียนมัธยมศึกษา ส่วนในการเลือกโรงเรียนมัธยมศึกษาดีเด่นขนาดใหญ่ ใน ส่วนกลาง เนื่องจากผู้วิจัยพิจารณาเห็นว่า โรงเรียนประเภทนี้เป็นโรงเรียนที่มีความ พร้อมในด้านต่าง ๆ สูง หากมีปัญหาที่พบจากการวิจัยก็น่าจะเป็นปัญหาที่เกิดจาก กระบวนการบริหารมากกว่าจากปัจจัยอื่น และโรงเรียนดีเด่นเป็นโรงเรียนที่ผู้บริหาร ประสบความสำเร็จในการบริหารโรงเรียน จนได้รับการคัดเลือกจากกรมสามัญศึกษา

ให้เป็นโรงเรียนดีเด่น ข้อมูลจากการศึกษากระบวนการบริหารงานโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนดังกล่าวจึงน่าจะใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนโดยทั่วไปได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาดีเด่นขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา ในส่วนกลาง
2. เพื่อศึกษาปัญหาการบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาดีเด่นขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา ในส่วนกลาง

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยเรื่องนี้ ครอบคลุมเฉพาะโรงเรียนมัธยมศึกษาดีเด่นขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา ในส่วนกลาง ปีการศึกษา 2530 -2532
2. ขอบเขตของเนื้อหา การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษากระบวนการบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาดีเด่น ขนาดใหญ่ ในส่วนกลาง ตามขอบเขตเนื้อหา ดังนี้
 - 2.1 กระบวนการบริหาร ตามกรอบแนวคิดของ Koontz และ O'Donnell (1972) ได้แก่
 - 2.1.1 การวางแผน
 - 2.1.2 การจัดองค์การ
 - 2.1.3 การจัดคนเข้าทำงาน
 - 2.1.4 การอำนาจการ
 - 2.1.5 การควบคุม
 - 2.2 งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ศึกษาในเรื่อง
 - 2.2.1 การวางแผนงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

- 2.2.2 การสร้างและเผยแพร่เกียรติประวัติของโรงเรียน
- 2.2.3 การให้บริการชุมชน
- 2.2.4 การเป็นผู้นำและให้ความร่วมมือในการพัฒนาชุมชน
- 2.2.5 การได้รับความสนับสนุนจากชุมชน
- 2.2.6 การประเมินผลงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

กระบวนการบริหาร หมายถึง วิธีการหรือกิจกรรมการบริหารที่ต้องดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอนที่สอดคล้องสัมพันธ์กัน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ขององค์การ

การวางแผน เกี่ยวข้องกับการเลือกวัตถุประสงค์ กลวิธี (strategies) นโยบาย แผนงาน และวิธีดำเนินการ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การหรือหน่วยย่อยในองค์การ

การจัดองค์การ เกี่ยวข้องกับการกำหนดโครงสร้างของบทบาท ซึ่งต้องพิจารณาถึงกิจกรรมที่จำเป็นต้องกระทำเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของทั้งองค์การหรือบางส่วนขององค์การ การจัดกลุ่มของกิจกรรมต่าง ๆ การมอบหมายกลุ่มของกิจกรรมให้กับแต่ละตำแหน่ง การมอบอำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติงาน การจัดให้มีการประสานอำนาจหน้าที่และการสื่อสารทั้งในแนวตั้งและแนวนอนในโครงสร้างขององค์การ

การจัดคนเข้าทำงาน เกี่ยวข้องกับการให้ได้มาซึ่งบุคลากรตามตำแหน่งในโครงสร้างองค์การ การบำรุงรักษา และการพัฒนาบุคลากร กิจกรรมนี้จึงต้องรวมถึงการกำหนดความต้องการกำลังคนเพื่อให้เหมาะกับงานที่จะต้องทำ การรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับบุคคล การประเมิน และการคัดเลือกบุคคลเข้าสู่ตำแหน่ง การให้ค่าตอบแทน และการฝึกอบรมหรือการพัฒนาในรูปแบบอื่นสำหรับผู้ที่จะเข้าสู่ตำแหน่งและผู้ที่กำลังดำรงตำแหน่งอยู่ เพื่อให้ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การอำนวยการ เกี่ยวข้องกับการแนะนำและการชี้แนะผู้ใต้บังคับบัญชาโดย
ให้การรู้จัก การใช้ภาวะผู้นำ และการติดต่อสื่อสาร

การควบคุม คือการวัดและการปรับปรุงการปฏิบัติงานของผู้ใต้บังคับบัญชา
เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้

งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน หมายถึง ขอบข่ายงาน
ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนตามที่กรมสามัญศึกษากำหนด ซึ่งประกอบ
ด้วย การวางแผนงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน การสร้างและ
เผยแพร่เกียรติประวัติของโรงเรียน การให้บริการชุมชน การเป็นผู้นำและให้
ความร่วมมือในการพัฒนาชุมชน การได้รับความสนับสนุนจากชุมชน การประเมินผล
งานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาดีเด่นขนาดใหญ่ หมายถึง ผู้อำนวยการ
โรงเรียนและผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียนหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบงานความ
สัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนมัธยมศึกษาดีเด่นขนาดใหญ่ สังกัด
กรมสามัญศึกษา ในส่วนกลาง ซึ่งดำรงตำแหน่งในช่วงที่โรงเรียนได้รับการประเมิน
ให้เป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาดีเด่น ขนาดใหญ่ ระหว่างปีการศึกษา 2530 - 2532

โรงเรียนมัธยมศึกษาดีเด่นขนาดใหญ่ หมายถึง โรงเรียนมัธยมศึกษา
สังกัดกองการมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา ในส่วนกลาง ซึ่งมีนักเรียนจำนวน
1,500 คนขึ้นไปที่ได้รับการประเมินให้เป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาดีเด่นขนาดใหญ่
ระหว่างปีการศึกษา 2530 - 2532

ส่วนกลาง หมายถึง โรงเรียนมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานครและในส่วน
ภูมิภาคบางโรงเรียนที่สังกัดส่วนกลาง

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ได้ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาดีเด่นขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา ในส่วนกลาง
2. ผลการวิจัยครั้งนี้ จะเป็นแนวทางในการพัฒนางานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ได้รับการประเมินเป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาดีเด่นขนาดใหญ่ ในส่วนกลาง ระหว่างปีการศึกษา 2530 - 2532 จำนวน 39 คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 19 คน และผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียนหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน จำนวน 20 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

2.1 แบบสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้าง ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อสัมภาษณ์ประชากร เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ให้สัมภาษณ์ กระบวนการและปัญหาการบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

2.2 แบบวิเคราะห์เอกสาร ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ได้แก่ แผนพัฒนาการศึกษา แผนปฏิบัติการประจำปี ปฏิทินปฏิบัติงาน รายงานการประชุม และแผนภูมิการจัดองค์การ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์และเก็บข้อมูลจากเอกสารด้วยตนเอง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และวิเคราะห์เอกสาร ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา หาค่าความถี่ และค่าร้อยละ

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล เสนอเป็นตารางประกอบความเรียง

ลำดับชั้นในการเสนอผลการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยตามลำดับชั้นตอน ดังนี้

บทที่ 1 บทนำ กล่าวถึงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ของการวิจัย ขอบเขตของการวิจัย ค่าจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย และลำดับชั้นในการเสนอผลการวิจัย

บทที่ 2 วรรณคดีที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย กล่าวถึง วัตถุประสงค์ของการวิจัย ประชากรที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 5. สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ